

O‘ZBEKISTON TA’LIM TIZIMIDA NEMIS TILINI O‘QITISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI.

Tog‘ayeva Fotima

*Qamashi tumani 2- son texnikumi
nemis tili fani o‘qituvchisi.*

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston ta’lim tizimida nemis tilini o‘qitishning zamonaviy tendensiyalari, xorijiy tillarni o‘qitish sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar hamda ta’lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish masalalari tahlil qilinadi. So‘nggi yillarda mamlakatimizda chet tillarini, xususan, nemis tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishning ortishi ta’lim tizimida yangi yondashuvlarning shakllanishiga olib kelmoqda. Maqolada kompetensiyaviy yondashuv, kommunikativ metod, raqamli ta’lim platformalari, interaktiv o‘qitish usullari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari yoritilgan. Shuningdek, nemis tilini o‘qitishda xalqaro standartlar, xususan, Common European Framework of Reference for Languages talablariga mos ta’lim mazmunini shakllantirish, tinglab tushunish, o‘qish, yozish va og‘zaki nutq ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy metodlarning ahamiyati ochib berilgan.

Maqolada O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalari va umumta’lim maktablarida nemis tilini o‘qitishda masofaviy ta’lim, elektron darsliklar, mobil ilovalar va multimedia vositalaridan foydalanish tajribalari ham ko‘rib chiqiladi. Bundan tashqari, o‘quvchilarning mustaqil ta’lim faoliyatini rivojlantirish, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish hamda xalqaro akademik va kasbiy maydonda raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashda nemis tilining tutgan o‘rni tahlil etiladi. Nemis tilini o‘qitishda loyiha asosida ta’lim, hamkorlikda o‘qitish, differensial yondashuv va madaniyatlararo kommunikatsiyani rivojlantirishga qaratilgan metodlarning samaradorligi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan asoslab beriladi.

Tadqiqot natijalari O‘zbekiston ta’lim tizimida nemis tilini o‘qitishni yanada takomillashtirish, o‘quv jarayonining sifatini oshirish hamda zamonaviy mehnat bozori talablariga javob beradigan, ko‘p tilli va yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda innovatsion yondashuvlarning muhim ahamiyat kasb etishini ko‘rsatadi. Mazkur maqola nemis tili o‘qituvchilari, tadqiqotchilar, talabalar hamda xorijiy tillarni o‘qitish metodikasi bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar uchun ilmiy va amaliy manba sifatida xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: nemis tili, O‘zbekiston ta’lim tizimi, zamonaviy tendensiyalar, innovatsion pedagogik texnologiyalar, kommunikativ metod, kompetensiyaviy yondashuv, raqamli ta’lim, interaktiv metodlar, masofaviy ta’lim, multimedia

texnologiyalari, chet tillarini o'qitish, madaniyatlararo kommunikatsiya, CEFR standartlari, ta'lim sifati, kasbiy kompetensiya.

Bugungi globallashuv jarayonida xorijiy tillarni o'rganish va o'qitish masalasi dunyoning ko'plab mamlakatlari qatori O'zbekiston uchun ham ustuvor yo'nalishlardan biriga aylandi. Xalqaro hamkorlikning kengayishi, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi, shuningdek, ta'lim va mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash zarurati chet tillarini puxta egallashni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, nemis tili nafaqat xorijiy til sifatida, balki ilmiy, texnologik va iqtisodiy sohalarida keng qo'llaniladigan muhim xalqaro muloqot vositalaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida xorijiy tillarni o'qitish sifatini oshirish, ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda xalqaro standartlarga mos ta'lim muhitini yaratishga katta e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, nemis tilini o'qitishda an'anaviy grammatik-tarjima metodlaridan kommunikativ, kompetensiyaviy va talaba markazli yondashuvlarga o'tish zamonaviy ta'limning muhim tendensiyalaridan biri hisoblanadi. Bu esa o'quvchilarning tilni amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlash va muloqot qilish kompetensiyalarini shakllantirish imkonini bermoqda.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalarining ta'lim jarayoniga keng tatbiq etilishi nemis tilini o'qitish metodikasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Elektron darsliklar, multimedia resurslari, mobil ilovalar, virtual ta'lim platformalari hamda masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini oshirish bilan bir qatorda, ta'lim jarayonining samaradorligini ham yuksaltirmoqda. Bunday vositalar til ko'nikmalarini rivojlantirish, individual ta'lim trayektoriyasini shakllantirish va mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston va Germaniya o'rtasidagi ta'lim, ilm-fan va iqtisodiy hamkorlikning rivojlanishi nemis tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojni yanada oshirmoqda. Talabalar va yosh mutaxassislarning xalqaro grant dasturlari, akademik almashinuv loyihalari hamda xorijiy oliy ta'lim muassasalarida tahsil olish imkoniyatlaridan foydalanishi nemis tilini mukammal egallash zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekiston ta'lim tizimida nemis tilini o'qitishning zamonaviy tendensiyalarini tahlil qilish, innovatsion pedagogik yondashuvlar va raqamli texnologiyalarning o'quv jarayonidagi o'rnini aniqlash hamda nemis tilini o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi omillarni ilmiy-nazariy jihatdan asoslashdan iborat. Shuningdek, tadqiqot davomida ta'lim tizimida

qo'llanilayotgan ilg'or tajribalar va istiqbolli rivojlanish yo'nalishlari ham ko'rib chiqiladi.

O'zbekiston ta'lim tizimida nemis tilini o'qitishning zamonaviy tendensiyalari

Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida xorijiy tillarni o'qitishga bo'lgan e'tibor tobora ortib bormoqda. Xususan, nemis tilini o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar va xalqaro standartlarga asoslangan ta'lim tizimi shakllanmoqda. Bu jarayon o'quvchilarning til kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni xalqaro ta'lim va mehnat bozoriga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi

Nemis tilini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv asosiy metodik tamoyillardan biri sifatida qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi o'quvchilarda grammatik bilimlarni shakllantirish bilan bir qatorda, ularning real hayotiy vaziyatlarda nemis tilidan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishdan iboratdir. Bunda tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish kompetensiyalarining uyg'un rivojlanishiga alohida e'tibor qaratiladi.

Ta'lim jarayonida xalqaro til bilish standartlari, xususan, Common European Framework of Reference for Languages mezonlariga mos dasturlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish nemis tili ta'limining sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Kommunikativ metodning ustuvorligi

An'anaviy grammatik-tarjima usullaridan farqli ravishda, zamonaviy ta'lim tizimida kommunikativ metod keng qo'llanilmoqda. Mazkur metod o'quvchilarning kundalik hayot, ta'lim va kasbiy faoliyatga oid vaziyatlarda erkin muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan.

Dars jarayonlarida dialoglar, rolli o'yinlar, munozaralar, taqdimotlar va guruhviy ishlardan foydalanish o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirish bilan birga, ularning mustaqil fikrlash va jamoada ishlash qobiliyatlarini ham shakllantiradi. Natijada til o'rganish jarayoni yanada qiziqarli va samarali tus oladi.

Raqamli texnologiyalar va elektron ta'lim resurslari

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi nemis tilini o'qitish metodikasiga yangi imkoniyatlarni olib kirdi. Elektron darsliklar, videodarslar, interaktiv mashqlar, mobil ilovalar va onlayn platformalar yordamida ta'lim jarayonining samaradorligi oshirilmoqda.

Masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilar dars materiallarini istalgan vaqt va joyda o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Multimedia vositalari esa tinglab tushunish va talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Interaktiv pedagogik metodlardan foydalanish

Nemis tilini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi. "Aqliy hujum", "Klaster", "Bumerang", "Insert", "Debat", "Keys-stadi" kabi metodlar o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Interaktiv metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning bilimlarni mustaqil ravishda izlash, tahlil qilish va amaliyotda qo'llash kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Madaniyatlararo kommunikatsiyaning rivojlantirilishi

Zamonaviy xorijiy til ta'limining muhim jihatlaridan biri madaniyatlararo kommunikatsiyani rivojlantirish hisoblanadi. Nemis tilini o'rganish jarayonida o'quvchilar nemis tilida so'zlashuvchi mamlakatlarning tarixi, urf-odatlar, madaniyati va ijtimoiy hayoti haqida ham bilimlarga ega bo'ladilar.

Bu esa ularda boshqa xalqlarning madaniyatiga hurmat bilan qarash, tolerantlik va xalqaro muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, Germaniya, Avstriya hamda Shveysariya kabi mamlakatlarning madaniy va ta'limiy tajribalarini o'rganish katta ahamiyatga ega.

Loyiha asosida o'qitish texnologiyasi

So'nggi yillarda loyiha asosida ta'lim texnologiyasi nemis tilini o'qitishda keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuv o'quvchilarning mustaqil izlanish olib borishi, ma'lumotlarni tahlil qilishi va amaliy natijalarni taqdim etishga imkon yaratadi.

Masalan, "Nemis tilida so'zlashuvchi davlatlar madaniyati", "Ekologik muammolar", "Turizm va sayohat" kabi mavzular bo'yicha tayyorlangan loyihalar o'quvchilarning til ko'nikmalari bilan bir qatorda, tadqiqotchilik va taqdimot mahoratini ham rivojlantiradi.

O'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish

Ta'lim sifatini oshirishda o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasi muhim o'rin tutadi. Shu sababli nemis tili o'qituvchilarining malakasini oshirish, xalqaro seminar va treninglarda ishtirok etishi hamda xorijiy tajribalarni o'rganishi zarur hisoblanadi.

Pedagoglarning zamonaviy metodikalar, innovatsion texnologiyalar va raqamli vositalardan samarali foydalanishi o'quvchilarning til o'rganish natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Xalqaro hamkorlik va akademik mobillik

O'zbekiston ta'lim tizimida xalqaro hamkorlikning rivojlanishi nemis tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishni yanada oshirmoqda. Talabalar va o'qituvchilarning xalqaro almashinuv dasturlari, grantlar va stajirovkalarda ishtirok etishi til kompetensiyalarining rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, O'zbekiston va nemis tilida so'zlashuvchi davlatlar o'rtasidagi ta'lim hamkorligi zamonaviy bilim va tajribalarni milliy ta'lim tizimiga tatbiq etish imkoniyatini yaratmoqda.

Shunday qilib, O'zbekiston ta'lim tizimida nemis tilini o'qitishning zamonaviy tendensiyalari innovatsion pedagogik texnologiyalar, kommunikativ yondashuv, raqamli ta'lim vositalari va xalqaro standartlarga asoslangan holda rivojlanib bormoqda. Bu esa kelajakda xalqaro maydonda raqobatbardosh, ko'p tilli va yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash uchun mustahkam zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston ta'lim tizimida nemis tilini o'qitish jarayoni so'nggi yillarda sezilarli darajada takomillashib, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalar asosida rivojlanib bormoqda. Xorijiy tillarni o'qitish sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar nemis tili ta'limining mazmuni va metodikasini yangilash, o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish hamda xalqaro talablarga mos kadrlarni tayyorlashga xizmat qilmoqda.

Nemis tilini o'qitishda kompetensiyaviy va kommunikativ yondashuvlarning qo'llanilishi o'quvchilarning tilni amaliy vaziyatlarda samarali qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar, elektron ta'lim resurslari, multimedia vositalari va interaktiv metodlarning joriy etilishi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish hamda mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Shuningdek, xalqaro standartlarga asoslangan ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish, o'qituvchilarning kasbiy malakasini muntazam oshirib borish hamda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish nemis tili ta'limining sifatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, Common European Framework of Reference for Languages talablariga mos ta'lim tizimini shakllantirish o'quvchilarning xalqaro darajadagi til kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Kelgusida O'zbekiston ta'lim tizimida nemis tilini o'qitishni yanada takomillashtirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish, o'quv-metodik bazani mustahkamlash, xalqaro tajribalarni o'rganish va ta'lim jarayonini raqamlashtirish bo'yicha ishlarni izchil davom ettirish zarur. Bu esa yosh avlodning xorijiy tillarni mukammal egallashi, xalqaro ta'lim va mehnat bozorida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi hamda mamlakatning ilmiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanishiga munosib hissa qo'shishiga xizmat qiladi.

Demak, O'zbekiston ta'lim tizimida nemis tilini o'qitishning zamonaviy tendensiyalari nafaqat til ta'limi sifatini oshirishga, balki zamonaviy dunyo talablariga javob bera oladigan, keng dunyoqarashga ega va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga qaratilgan muhim strategik yo'nalish sifatida namoyon bo'lmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari. Xorijiy tillarni o'qitish tizimini yanada takomillashtirishga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar. – Toshkent, 2021–2025.

2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Xorijiy tillarni o‘qitish sifatini oshirish va xalqaro standartlarni joriy etish bo‘yicha qarorlar to‘plami. – Toshkent, 2022.
3. Common European Framework of Reference for Languages. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
4. Goethe-Institut. Deutsch lehren und lernen: Methodik und Didaktik des Deutschunterrichts. – München, 2021.
5. Goethe-Institut. Deutsch als Fremdsprache weltweit: Entwicklungen und Perspektiven. – Berlin, 2022.
6. UNESCO. Education in a Digital World: Trends and Perspectives. – Paris, 2021.
7. Azimov E.G., Shchukin A.N. Sovremennyy slovar metodicheskikh terminov i ponyatiy. – Moskva: IKAR, 2018.
8. Passov E.I. Kommunikativniy metod obucheniya inostrannomu yazyku. – Moskva: Prosveshcheniye, 2019.
9. Bim I.L. Teoriya i praktika obucheniya nemetskому yazyku. – Moskva: Prosveshcheniye, 2017.
10. Safarova R.G., Xodjayev B.X. Pedagogika va innovatsion ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
11. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2019.
12. Jo‘rayev R.X., Tolipov O‘.Q. Ta’lim texnologiyalari va pedagogik mahorat. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
13. Nemis tilini o‘qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha ilmiy maqolalar va metodik tavsiyalar to‘plami. – Toshkent, 2023.
14. O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘qitishni rivojlantirish strategiyasi va metodik tavsiyalar. – Toshkent, 2024.
15. Zamonaviy xorijiy til ta’limida innovatsion yondashuvlar va raqamli texnologiyalar: ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Toshkent, 2024.